

Dnevi brez skrbi.

Tri dni nisem bila zdrava. Treslo me je. Čutila sem ogenj v glavi, rokah in v peti. Nisem mogla jesti. Zato sem pila neprestano. Toda vse je že minilo. No! No! Ne da bi kaj rekla. Lepo so naju zdelale te rjave muhe.

Danes sem pokusila nove jedi. Nisem jih poznala. To so rdeče kroglice z zelenimi listki. Malo ščipajo v jezik, pa so izborne. To jih je imenoval redkvice. Zelo so mi ugajale. Godla sem dolgo: ah! ah! ah!

Druga jed je bila popolnoma drugačna. Nekaj belega in kislega. Dolgi koščki, ali je trava ali — ne... Zavohala sem to na mizi in iztegnila roko. Prosila sem, da bi mi jo dali.

»Hočeš kislega zelja?« je začudeno vprašala Zo-Zo. »Saj tega vendar nisi jedla v džungli?«

Zelo dobro je to kislo zelje. Nisem se mogla odtrgati od njega.

Navadno jem sadje in kašo. Jem iz skledice z žličico. Imam lastno skledico in svojo žličico. Poznam jo oddaleč. Če mi služkinja poda drugo žličico, kličem: »O-o-o-o!« Tedaj mi da mojo. Sedim na stolici pri mizi poleg Zo-Zo. Služkinja mi zavezuje na vratu prtiček. Nikdar ga ne mažem in polivam. Pri mizi nisem glasna. Sedim tiho in čakam, da mi dajo mojo skledico s kašo, ali krožnik z olupljeno pomarančo. Tedaj godem hvaležno: »Ah! Ah! Ah!«

Po jedi poljubim na roko Zo-Zo in Toja. To tudi poljubi Zo-Zo na roko. Tega sem se naučila od mojega varuha. Po obedu gremo v Tojevo sobo. Pijemo kavo. Zo-Zo in To črno, jaz belo. Rada imam kavo z mlekom in sladkorjem. Po kavi se zlekнем na kanape in zaspiam...

Po počivanju se malo poigram, pišem ali pa poslušam igranje Zo-Zo. Zvečer pojem skledico kaše. Letam in se igram s Tojem ali z gospodi in gospemi, ki prihajajo k nam. Imam med njimi prijatelje. Pred spanjem se kopam v banjici. Zo-Zo me ponoči oblači v dolgo belo srajčico. Spim v posteljici. Rada imam, če sem dobro pogrnjena

z odejico. Želim, da je posteljica prekrita s plahto. Zdi se mi takrat, da vidim nad seboj streho naše kočice na vrhu visokega drevesa.

Preden zaspim, dobivam vsak dan poslastico. Košček pomaranče ali hruške. Včasih grozdje... Spim mirno. Vstajam obenem z Zo-Zo. Rada prihajam k njeni postelji. Tam delam strašne neumnosti. Hodim po rokah, prekopicam se, smejem se glasno.

Zelo dobro mi je sedaj!

Zimski dnevi.

Zopet čutim mraz. Ne hodim več iz hiše. Zunaj letajo bele mušice. Padajo na hiše in ulice. Vse naokoli se beli. Drevesa se pokrivajo, rekel bi, s puhom. Strah in žalost se me lotevata sedaj. Sedim pritisnjena k Zo-Zo. Rada pijem vročo kavo z mlekom. Ne morem použiti nič mrzlega. Najbolje se počutim v banjici in v posteljici. Dvakrat me je bolelo grlo. Nisem mogla požirati. Prihajal je dober gospod. Pogledal mi je v grlo in me namazal z neko sladko in nekoliko skelečo stvarjo. Bolečina je ponehala. Poljubila sem zato roko dobremu gospodu. To ga imenuje doktorja.

Morda je on to, kar je bila v džungli starka I-So? Zdravnica? Zelo dober gospod. Čedalje češče me bole noge. Moje uboge noge, ki so se tresle in niso imele sil, ko me je bila udarila palica starega Jožefa... Sedaj težko hodim. Rajši skačem s podvitimi nogami, opirajoč se na roke. Tako me boli manj. Ne prekopicavam se več in ne norim več. Imam razboleno telo. Slaba sem. Včasih čutim veliko žalost. Toda Zo-Zo in To sta tako dobra zame! Ljubkujeta me in ljubita zelo. Ko gresta z doma, jočem in vpijem: »Uh! Uh! Ostanita pri meni!« Ne spim in ju čakam. Poznam, kadar pozvonita pri priložu. Slišim njune korake od daleč. Vzklikam veselo: »Ah! Ah! Ah!« Po zdravljam ju z zvestim, hvaležnim srcem. S srcem male šimpanzke, ki zna ljubiti.

Imam mnogo igračk. Rdečo žogo z rumenimi pasovi. Punčko — majceno dekletce v višnjevem krilcu. Imela je bistri črni očesci. Vendar sem jo tako često poljubovala, da sem ji zlizala očesci. Imela sem malo opico na vrvcu... Te igračke nimam rada!

Zato pa imam rada ropotuljico in belega medvedka. Tega poljubljam na sam nos. Pogleda name prebrisan in izteguje tačice. Če ga tresem, mrmra potihoma.

Ropotuljico devam sebi v gobček. Zdi se mi tedaj, da kadim pipico. Tako sem delala, ko so me imenovali »drugega Morica« in »veliko umetnico«. Često mislim na to, čemu drže ljudje ptice in živali v robstvu. Slabo jim je v robstvu.

Meni je zelo dobro pri Zo-Zo, vkljub temu se počutim bolno in slabo. Ker ne vidim džungle. Ker letajo zunaj bele mušice. Ker leži na hišah beli puh. Drevesa stoje gola. Vse listje je že davno odpadlo. Črne veje se stegujejo obupno k sivemu, temnemu nebu. Žalostno je

na svetu pozimi. Zakaj nas ljudje jemljejo v robstvo? Lahko si naredo zase opice, slone, medvedke in ptičke iz lesa in železa. So popolnoma podobni živim živalim. Zato se te igračke ne jočejo, ne hrepene in ne bolehajo. Ne mislijo in ne šepčejo: »Kako zlobni ste, ljudje! Oropali ste nas svobode, zdravja in veselja.«

Ljudje ne slišijo, da jim ptički in opice delajo očitke. Vse živali v robstvu mislijo tako. Dokler so mladi, ne čutijo krivice, ki jim jo delajo ljudje. Zabavajo jih razne neznane stvari, vlečejo jih poslastice. Ko dorastejo, se jih loteva obup. Obup, da ni konca robstva...

Takrat so zlobne in nepokorne. Ptički prenehajo prepevati. Opice ne jedo, bolehajo, se ne smejejo ljudem, včasih jih celo praskajo. Sloni lomijo kletke. Levi in medvedje postajajo nevarni. Mečejo se na ljudi

in jih trgajo. Pripovedoval mi je o tem Pavelček, kó sva šla v cirkus k prvemu nastopu.

Zakaj ljudje ne pomislijo, kako hudo bi jim bilo v robstvu pri opicah ali levih? Kako bi se bali, hrepneli in obupavali? Včasih mislim, da je bolje poginiti, nego biti brez svobode... Robstvo je strašna, okrutna muka!... Začenjam razumevati, kaj je hotel povedati častitljivi dedek BoBo, govoreč:

»Ljudje imajo svoje življenje, šimpanzi — svoje.«

Mi nočemo ne velikih hiš iz kamenja, ne vlakov, ne avtov, ne trobentice, ki sama govori. Mi hočemo le našo džunglo. To je tako malo! Čemu nas ljudje še tega oropajo?

D a n s l o v e s a .

Davno nisem pisala. Vedno sem bolna. Grlo, noge in srce... To vse me boli, zelo boli. Čutim vedno mraz. Hrepnim in slabim vsak dan bolj. Zima je minila...

Ne letajo zunaj več bele krpice in mušice. Drevesa so se oblekla v sveže, jasno zeleno listje. Nekatera so se ogrnila z belim in rožnatim cvetjem.

Solnčece vedno močneje pripeka. Bledo je in slabo v mestu. Slabo kakor jaz... In hrepeni, zamišljeno kakor jaz. Nič me ne tolaži in ne veseli več. Ničesar ne želim. Nikamor ne stremim.

Sedim v koticu in se tresem in tresem. Po noči sedim v postelji in se iznova tresem do svita. Ne vem namreč, o čem naj mislim. Zdi se mi, da sploh ne mislim. Živim zato, ker mi veli Zo-Zo, da naj živim. Umivam se in oblačim, ker me Zo-Zo sili k temu.

Samo jesti ne morem. Nič mi ne diši. Ne čutim lakote. Trenutno le čutim, da stoji kdo za menoj. Slišim lahek šum dihanja in tihi šepet. Kdo stoji tam? Kdo šepetča?

Danes je Zo-Zo dolgo igrala. Ura je odbila polnoč... Zo-Zo je igrala tiho. Včasih so bili glasovi podobni šelestu, vzdihom, šepetanju. Poslušala sem... Poslušala... Ko so gosli začele ihteti, sem se premaknila in sem se prisilila vstati. S trudom in boljo, pa vendar bi mogla še hoditi. Huje je bilo s srcem. Tolklo je tako silno in neenakomerno. Trenutno se je zdelo, da je hotelo raztrgati prsi. Tedaj sem odpirala gobček in sem željno vlekla vase zrak...

»Da! Da!« sem mislila. »Razumem, da moram oditi. Odit za vedno.«

Razumela sem, da stoji za menoj cela truma šimpanzov. Nevidni se gnetejo okoli.

Mamica s strelico v boku, junaški, mogočni Rru, dedek Bo-Bo, mežikajoči Ori-Ori, babica I-So, tetka Hara-Ua, stari, resni Ngu-Ngu, mali Aka ob mali reki in oni drugi — na verigi...

Stoje in šepetajo: »Vrni se! Vrni se!«

Njih glasovom se vmešava šum džungle, pljuskanje valov, cvrčanje in kriki zelenih papig in plavih drozdov, rjojenje vodnih konj in slonov, godrnanje črnih in rjavih opic: »Vrni se! Vrni se!«

Vzdih, šelesti s travo in trstjem zemlja, iz katere so se bohotno razrasle mogočne mahonije, nerodne baobabe, listnate palme in s sadjem pokriti papaji: »Vrni se! Vrni se mala, revna, izgubljena Ket!«

Da! Da! Moram oditi odtod za vedno. Kako pojdem odtod? Mar tako, kakor častitljiva, k zemlji sklonjena I-So? Mar tako, kakor je napravil najmodrejši izmed šimpanzov, na vsem svetu slavni Moric?

Dolgo sem poljubovala Zo-Zo. Ljubkovala sem jo in ji lizala roke. Zahvaljevala sem se ji za njeno dobroto, za veliko dobroto. Ona ni kriva, da ne morem dlje ostati pri njej.

Saj me moji najljubši kličejo z neutešljivimi glasovi: »Vrni se! Vrni se!« Kličejo me vsi: šimpanzi, džungla, ptice, reka, gore, toplo morje, žarko solnce!

Objemala sem in se stiskala k To. Godla sem tiho. Pravila sem mu, da mu zapuščam svoj dnevnik. Saj ga vendar ne bi mogla vzeti s seboj?

»Lahko noč, Kaška!« je tiho rekla Zo-Zo in ugasnila svetiljko. Odgovorila sem ji z eno besedo: »Z Bogom!«

Vso noč sem sedela in čakala črnega ptiča. Nastal je svit; in priletel je črni ptič. Ni me hotel vzeti s seboj.

Sklenila sem doseči morje...

Splavam, kakor slavni Moric (saj me je ravnatelj cirkusa imenoval »drugega Morica«). Splavam daleč, tje, kjer za zaslonom solčne megle šumi moja džungla, maha z zelenimi vrhovi dreves, izteza k meni svoje roke in kliče:

»Vrni se mala, revna, izgubljena Ket! Vrni se!«

Danes pojdem odtod za vedno.

Pozdravljeni vsi! Vsi, dobri kot Zo-Zo in zlobni kot pegasti pa-glavec, ki me je prvi sunil v nos.

Pozdravljeni vsi!...

Kaškica je šla od nas 11. aprila 1931. Iskali smo jo dolgo, zelo dolgo. Toda sled po njej je izginil.

Sedaj, po enem letu smo izvedeli, da so jo videli na Atlantskem oceanu s holandskega parnika »Kilstroom«.

Videli so majhno, črno šimpanzko. Plaval je hitro proti jugu. Metala je ročici iz vode in se zibala na hrbtu spenjenih valov. Plaval je vedno dlje. Izginjala je v zlati, rožnati megli...

Nihče ne ve, ali je priplavala v domovino dobra Kaška, plemenita šimpanzka, hčerka junaškega Rju-ja? Ne vemo, ali jo je pozdravila z radostnim šumom džungla, polna sopar in tajnosti? Ali je vračajoči se ubogi, izgubljeni mali opici priteknel naproti ves šimpanzki rod: častitljivi Bo-Bo, resni Ngu-Ngu, klepetava Hara-Ua, mogočni vodnik Kir, šaljivi Ori-Ori in truma drugih, ki so za morjem klicali dan in noč:

»Vrni se! Vrni se, mala Ket!«

